

Groningen, de tweede stad
van het land met de
Amsterdamse schoolstijl.

1

Stap

voor

Stap

door de
Oosterparkwijk

>> **Linksaf komen we in de Kamperfoeliestraat.**

Links zijn de huizen hoger dan rechts, het huizentype is gelijk aan de Seringenhof. De arbeiders die er introkken, kwamen merendeels uit krotten in de binnenstad, deze leken meer op veredelde kippenhokken.

>> **Rechtsaf de Goudenregenstraat in.**

Op het kruispunt met de Irislaan, zien we aan weerszijden fraai opgemetselde hoekpartijen, die typerend zijn voor de Amsterdamse School. (3)

>> **Even verderop gaan we rechtsaf onder de poort door.**

Let eens op hoe fraai deze poort is gemetseld. Er is gebruik gemaakt van ruwe paarsrode baksteen. Deze poort is niet rond maar hoekig en de stenen zijn er door meester-metselaars dwars/schuin in geplaatst. Dit was niet eerder in Groningen vertoond. (4)

>> **Rechtdoor en links ligt nu het Geraniumhof, onderdeel van het Witte Dorp.**

In 1926 wordt vaart gemaakt met het *Witte Dorp*, een ontwerp van Siebe Jan Bouma, de opvolger van

Mulock Houwer. Verder het hof op, zie je ook hier en daar heel mooie metselverbanden. Hier staan 368 woningen en 3 winkels. Het *Witte Dorp* bestaat uit (vanaf de Zaagmuldersweg gerekend): de rechterkant van de Irislaan, rechtsaf stukje Oliemuldersweg. Met daarbinnen in de lengte: de Zonnebloemstraat en de Goudsbloemstraat. Verder: de Heesterlaan, het Geraniumhof, de Lindenlaan, het Fuchsiahof en het Stokroosplein.

>> **Eén straat verder linksaf de Heesterlaan in, ga daarna halverwege**

links het Meidoornpad op.

Dit is dan het *Blauwe Dorp*. (Ontworpen in 1919-1920 door architect *Mulock Houwer*.) (5) Hier staan de bekende boerderijtjes. Aan het Meidoornpad, het Graspad, de Wingerdhoek, een gedeelte van de Heesterpoort, een klein stukje Lindenhof en het stukje Oliemuldersweg staan de randwoningen; zij omringen samen de boerderijtjes en het Lindenhof, en vormen zo het Blauwe Dorp. Het Klaver- en Distelpad zijn in 1979-'80 met de renovatie verdwenen. In de volksmond werd het Blauwe Dorp ook wel *de Padjes*

6

genoemd. De landelijke stijl van de huizen en het besloten karakter van het buurtje doen dorps aan. Een tuindorp volgens een uit Engeland overgewaaid idee.

De kern van het *Blauwe Dorp* bestaat uit 19 boerderijtjes met daar omheen de randwoningen. Aanvankelijk waren er 4 woningen in één boerderijtje (zo geheten rug-aan-rug woningen). Met de renovatie in de 70er jaren zijn 14 boerderijtjes samen gevoegd tot 2 onder één kap woningen. Vier boerderijtjes zijn nog steeds 4 onder één kap en de 19e die een beetje uit het gelid staat is nu een kinderdagverblijf. De naam boerderijtjes komt voort uit de vorm van de daken, de z.g. *wolfskap*

7

die men ook veel bij echte boerderijen ziet. De in 1985 met sloop bedreigde boerderijtjes werden na hevig verzet van de bewoners uiteindelijk opnieuw gerenoveerd en zijn sinds 1993 Rijksmonumenten. Van de randwoningen zijn er in de 70er jaren helaas 4 gesloopt. Er zijn er nog 122 en 4 van oorsprong winkelpanden. Drie winkelpanden zijn nu ook woningen. In het 4e winkelpand is een therapeut gevestigd. De ernstig in verval geraakte randwoningen werden in 1999 met sloop bedreigd en moesten plaats maken voor nieuwbouw. Na 10 jaar verzet van de bewoners werden ook de randwoningen opnieuw gerenoveerd en zijn sinds 2007 Gemeentelijke monumenten. Mulock Houwer is erg speels omgegaan met het ontwerp van de randwoningen. Ze staan deels trapsgewijs van

8

elkaar en de daken hebben veel variatie, t.w. rechte kappen, langskappen, gevelkappen en rechte kappen met wolfeinden. Wie goed oplet, ziet dat behalve de 2 onder één kapwoningen, geen enkel blok gelijk is (let maar eens goed op de dakkapellen).

>> **Het Meidoornpad helemaal uitlopen,** (met in het midden met een bocht om het vrijstaande boerderijtje), **tot aan de Wingerdhoek, dan 2x rechtsaf, het Graspad op en deze volgen tot het einde.**

>> **Aan de linkerkant hebben we dan de Heesterpoort, die we verder inlopen.** Op de hoek 'De Oude School',

met daarin WIJ Oosterpark. In 1926 werden twee scholen in één gebouw verenigd (architect Siebe Jan Bouma). De Theo Thijssenschool aan de Heesterpoort en de D. Bosschool aan de Begoniastraat. Later zat de Simon van Hasseltschool erin. In de hal bevindt zich een muurschildering van *Jan van der Zee*, dat gaat over *Kees de jongen*, een boek van *Theo Thijssen* (1923). ⑥ ⑦

>> **Om de hoek van de school slaan we linksaf de Zaagmuldersweg in.**

Aan de overkant zien we het oorlogsmonument voor Johannes Swint. Hij was raadslid voor de Communistische Partij in de Groningse gemeenteraad. In de oorlog werd hij actief binnen het communistisch verzet. In de Oosterparkwijk was hij vooral bekend als geliefde voorzitter van de SVO (Speeltuin Vereniging Oosterpark). Het jaar 1944 was een half uur oud toen er bij Swint werd aangebeld. Hij zag dat er drie SD'ers voor zijn woning stonden. Ze bevalen hem mee te lopen. Op het Linnaeusplein werd hij door drie kogels gedood. De door stadsbeeldhouwer Willem Valk vervaardigde plaque was het eerste oorlogsmonument in de stad Groningen, en werd in 1945 geplaatst bij het gebouw van SVO.

Daarna verdween het uit het zicht, maar werd in 2020 hier herplaatst.

⑧

>> Twee straten verder linksaf is de Hortensialaan, deze behoort tot het Oranje Dorp.

Het Oranje Dorp werd de wimpel boven de Nederlandse vlag: de Hortensialaan en de Begoniastraat met in hun midden, de Dahliastraat. Het Azalea- en Jasmijnpad werd door architect Bouma als aansluiting op de rest van de wijk bedoeld. De naam Oranje Dorp werd nauwelijks gebruikt en raakte in de vergetelheid. De oorzaak is te zoeken bij de toenmalige bewoners, die voor een groot gedeelte communist waren. Op de hoek van de Hortensialaan zat vroeger een politiepост (architect Bouma, 1930). De daklijnen doen denken aan de daklijnen van de boerderijen in het Blauwe Dorp. Hierin bevindt zich nu HOP (Het Oude Politiebureau), een stadsrestaurant met terras.

>> De Hortensialaan tot het einde uitlopen.

In het midden van de laan, rechts, is een doorgang met aan de linkerkant een varkenskop. Ooit sierde deze wandsculptuur de ingangspoort van het oude slachthuis. ⑨

Bijzonderheid: Oud-international

Piet Fransen (1936), woonde als jongen in de Hortensialaan 82. Naast zijn voetbalcarrière was hij melkboer. Nog bij leven werd er een straat naar hem vernoemd: de Piet Fransenlaan in de woonbuurt 'De Velden', ongeveer op de plaats van het vroegere Oosterparkstadion.

>> Op de hoek bij de pizzazaak steken we de Oliemuldersweg over.

Daar staat het Denksportcentrum Jannes van der Wal. Ooit was dit de oude gereformeerde Groen van Prinstererschool. (architecten van *Wijk en Broos*, 1933). Een voornamelijk uit gele stenen,

torenachtig, kubistisch gebouw, verwijst naar architect *Dudok* (zijn beroemdste werk is het stadhuis te Hilversum).

Bijzonderheid: *Jannes van der Wal* (Driesum, 12-11-1956 - Groningen, 29-09-1996) was een Nederlandse dammer. Hij was in het bezit van de titels: internationaal Grootmeester en Nationaal-Grootmeester. Na de middelbare school begon Jannes met een studiewiskunde aan de Rijksuniversiteit Groningen. Hij stopte hier echter mee om zich volledig op het dammen te kunnen richten.

>> Vanaf dit punt kunt u een wandeling maken naar de Oude Oostersluis.

Een klein uitstapje dat op historisch gebied zeer de moeite waard is. Er is een documentaire film met historische beelden over de bouw van de oude en de nieuwe Oostersluis. (Zie: Films).

Naar de Oude Oostersluis

>> Ga tot het eind de Resedastraat af, een klein stukje links, dan weer rechtsaf door de Papaverstraat.

>> Daarna rechtsaf onder de fietstunnel door.

>> Aan het eind van de tunnel, links de trap op naar het talud. Daar liggen de resten van de oude sluis.

Deze oude en nu ook de nieuwe veel grotere Oostersluis is een van de weinige binnenstedelijke sluisen in Nederland. Deze oude sluis is van grote historische betekenis. Naast de oude brug ziet u een historische plaque. ⑩

>> Boven aangekomen ziet u rechts het oorlogsmonument 'Twee Bruggen'.

In april 1945 bevrijdden de Canadezen de stad Groningen. Er werd zwaar gevochten en de Duitsers vluchtten via de Oostersluis richting Delfzijl. Hierbij hadden ze beide bruggen omhoog gezet, zodat de Canadezen niet verder konden komen. Pop Dijkema, samen met zijn broer Jacob-Jan en diens zoon Jan, zijn toen met gevaar voor eigen leven naar de kelderruimte geslopen en hebben de brug handmatig naar beneden gedraaid. Pop raakte hierbij gewond, en de Canadeze soldaat Roy Coffin werd door de Duitsers dodelijk getroffen. Maar de Canadezen konden hierdoor oprukken naar Delfzijl. In 2016 nam de werkgroep ONS het initiatief om dit monument te plaatsen. ⑪

>> Aan de kade van het nieuwe sluisencomplex bevinden zich aan weerskanten vier prachtig gebeeldhouwde koppen, deze

10

vormen samen met de stenen muurtjes een zitplaats.

Deze robuuste koppen, (van de beeldhouwer *Gijs Jacob van den Hof* 1889-1965), symboliseren samen *de Vier Wind Richtingen*. Noord, *de Viking*; Oost, *de Aziaat*; Zuid, *de Neger*, en West, *de Westerling*. Aan de overkant staat de door beschietingen in de oorlog beschadigde Negerkop. Op bijna dezelfde plek zaten deze vier, als steunberen, aan weerszijden verankerd aan de leuningen van de vaste brug van het afwateringskanaal. (12)

>> Rechts aanhoudend kunnen we langs de jachthaven naar de punt lopen.

Aan de linkerkant liggen nog de restanten van de scheepswerf Gebroeders Niestern. De grote schepen werden hier achterwaarts te water gelaten. En de hierbij gebruikte scheepshelling is nog steeds in gebruik voor kleine bootjes! Links om de hoek, heeft u een prachtig uitzicht op het kruispunt van waterwegen: het Van Starkenborghkanaal met de Oostersluis, het Eemskanaal en het Winschoterdiep.

11

>> Terug lopen we weer onder de fietstunnel door.

Kijk ook even, links van u, naar de prachtige kleine huisjes in de bocht van het Damsterdiep. Daarachter ligt de Duiventil.

>> Linksaf gaan we de Papaverstraat weer door.

>> Dan links schuin tegenover lopen we tussen de woonblokken, de smalle Anjelierstraat door, en komen weer bij het Pioenpark uit.

De Oosterparkwijk is een van de groenste wijken van de stad. Twee mooie parken in Engelse stijl, het

12

Pioenpark en het Oosterpark. De eerste heeft een prachtig Rosarium. Het Pioenpark ligt als een lange groene oase tussen de oude wijk en de naoorlogse Florabuurt. Oorspronkelijk was het de bedoeling aan de kant van de Oliemuldersweg in deze groene zone een deel van de Groninger ringweg aan te leggen.

>> We steken nu schuin de Pioenstraat over, lopen verder over het wandelpad tussen het Cruyff Court en wijkcentrum bij Van Houten naar het oude schoolgebouw.

>> **Vanaf het Denksportcentrum gaan we linksaf naar de vroegere Siebe Jan Boumaschool.**

Architect, u raadt het al, Siebe Jan Bouma, 1931. Oorspronkelijk heette het de Van Houtenschool. Het is nu onderdeel van Wijkcentrum bij Van Houten, samen met de voormalige Vensterschool aan het water. Voorbeelden van de door hem ontworpen straten zijn o.a.: Hortensialaan, Dahliastraat, Begoniastraat, de oneven nummers van de Irislaan, Stokroosplein, alle hofjes en een paar huizen aan de Oliemuldersweg. Ook de mooie

ster op de Grote Markt voor het stadhuis is van zijn hand. (13)

>> **Dan de gevels van de Oliemuldersweg volgen met aan de rechterhand de Pioenvijver.**

We hebben hier te maken met een diversiteit aan gevels. Gevels met veel hout, gevels met puntdaken, hoog en laag, met felrode baksteen en gevels met een bijzondere hoekige ingangspartij. Kijk ook de andere straten in die je passeert, er is steeds iets anders te zien. Oog voor het detail is belangrijk bij de Amsterdamse School.

>> **Voorbij de vijver, aan de rechterkant, ligt een omsloten parkje: het Rosarium.**

Met zijn talrijke soorten rozen, een rustoord temidden van het stadse rumoer. Dit Rosarium midden in het Pioenpark is verrijkt met een prachtig bronzen beeldje van de beeldhouwer *Ludwig Oswald Wenckebach: Jongensfiguur* (1954). Ook *Sint-Joris en de Draak* (1959) bij het Martinikerkhof is van zijn hand. (14)

>> **We lopen door het Rosarium verder het park door.**

>> **Ga het fietspad over om vervolgens langs de tweede vijver het Pioenpark uit te lopen.**

Deze vijver heeft een terrasvormig bordes, een prima plek om aan het water te vertoeven.

>> **Bij de Kraanvogelstraat linksaf de Oliemuldersweg oversteken.**

>> **Over het Mezenplein, oversteken naar het Oosterpark.**

Dit is het Oosterpark en vernoemd naar de wijk. In het centraal gelegen bassin staat een vrijstaande sculptuur: *Hurkende vrouw met kruik* (1955), in opdracht van de gemeente gemaakt door de beeldhouwer *Gerrit Bolhuis*. (15)

>> **Loop links het Oosterpark in, direct daarna rechtsaf langs de vijver.**

Aan het eind ziet u de nieuwe in 2014 voltooide woonbuurt *De Velden*. De locatie De Velden is de plek waarop zich het roemruchte verleden van het Oosterparkstadion bevond.

>> **Linksaf lopen we weer naar de Klapprooslaan.**

>> **Daar rechtsaf komen we aan bij het startpunt, tevens het eindpunt van onze wandelroute, in het centrum van onze mooie groene wijk: De Papaver.**

De werkgroep Oosterpark Nooit Saai (ONS) is in 2009 opgericht en heeft als doelstelling: het in de Oosterpark bevorderen van Kunst en Cultuur in de breedste zin van het woord. De groep bestaat uit vrijwilligers die de wijk een warm hart toe dragen. Uit de vele ingebrachte ideeën is o.a. deze rondwandeling voor uitwerking in aanmerking gekomen. Wij hopen dat u door deze **Stap voor Stap door de Oosterparkwijk** brochure met veel plezier hebt gewandeld.

PUNTEN UIT DE RIJKE GESCHIEDENIS VAN DE OOSTERPARKWIJK

Ligging

De Oosterparkwijk, opgezet als arbeidersbuurt, ligt ten Oosten van het centrum van de stad Groningen. Het grenst aan het wereldbekende ziekenhuis UMCG. De wijk ligt tussen het UMCG, het Eemskanaal, het Oosterhamrikkanaal en het Van Starckenborghkanaal met de Oostersluis.

Oostersluis

De Oostersluis is de grote **schutsluis** tussen het **Van Starckenborghkanaal** en het **Eemskanaal**. De sluis ligt aan de oostzijde van de stad Groningen, in de waterscheiding tussen de *Electra boezem* van het gemaal **De Waterwolf** (1920) vlakbij Lammerburen en die van het Eemskanaal. "Ik maal en slurp en vecht voor duizenden hectaren." (Lied van de Waterwolf). Bij de herbouw zijn gedeelten van het oude sluiscomplex blijven bestaan, onder ander de muur met daarin de **plaqueette**, welke in **1938** door **koningin Wilhelmina** is

onthuld bij de ingebruikname van het Van Starckenborghkanaal. Dat deed zij gezamenlijk met jonkheer mr. dr. A.W.L. Tjarda van Starckenborgh Stachouwer. Deze historische gebeurtenis vond plaats, door middel van een eerste radioverbinding via Kootwijk, met de gouverneur van het toenmalige Nederlands Oost-Indië. (Zie: films.)

Voetbalstadion, bolwerk midden in de wijk

In het jaar 1933 werd in de Oosterparkwijk, aan de Zaagmuldersweg, een sportveldje aangelegd. Dat veldje groeide in de loop der jaren uit tot een waar voetbalbolwerk. Het *Oosterparkstadion*, gelegen midden in de woonwijk, werd befaamd in heel Nederland. Met regelmaat werd de woonwijk overspoeld met 12.500 enthousiaste voetbalfans. In 2005, na een indrukwekkend afscheid op 18 december voor het allerlaatste winnende competitieduel werd het oude stadion gesloten en gesloopt. Een tijdperk voorbij. (Zie: films.) Op de oude stadionlocatie ligt nu de nieuwe woonbuurt *De Velden*. Een van de straten is vernoemd naar oud-international Piet Fransen.

Bloemenbuurt, beschermd stadsgezicht

De Bloemenbuurt is het gedeelte Oosterpark dat wordt begrensd door de Hortensialaan, Klapprooslaan, Oliemuldersweg en Zaagmuldersweg. Alles binnen deze vier straten is de Bloemenbuurt en beschermd stadsgezicht. De Bloemenbuurt is weer op te delen in twee delen. Het historische deel: de drie dorpen (**Oranje**, **Witte** en **Blauwe Dorp**) zijn gebouwd in opdracht

van de gemeente. Woningbouwvereniging Groningen, nu Nijestee, heeft die dorpen in de jaren '80 gekocht van de gemeente. De rest van de wijk is door diverse andere corporaties gebouwd. De *Amsterdamse School* is een decoratieve bouwstijl die hier groots aan de man werd gebracht. Door een gedurfd gebruik van baksteen, ontstonden gebouwen als sculpturen, rijk aan detaillering, horizontale repeterende verbanden van hout, natuursteen, en gewaagde dakpartijen met diverse kleuren dakpannen. In 1918 werd het **Rode Dorp** gerealiseerd, dat heeft tot 1968 bestaan. De prachtige scholen in de wijk vallen op door het gebruik van diverse steensoorten van verschillende kleuren, het repeteren van bouwelementen in de gevels, het gebruik van poorten, soms bijna verticaal opgaande daken met helder rode dakpannen. Ook de verscheidenheid in venstervormen valt hier op door de verschillende metselverbanden.

Bronnen

De architectuurgids Oosterparkwijk, Jaap Ekhart
De Groninger Oosterparkwijk, Beno Hofman

Documentaire films

Er zijn vijf interessante documentaires over de Oosterparkwijk, gemaakt door het filmersechtpaar Piet en Sjoukje van Kuiken.

1. Werken aan Water. Documentaire over de bouw van de oude en de nieuwe Oostersluis (1938-1997).
2. Adieu Oosterparkstadion, een eerbetoon aan een karakteristiek voetbalbolwerk, het Oosterparkstadion (1933-2005).
3. Nieuwbouw De Velden op het stadionveld van FC Groningen documentaire (2010-2011).
4. (F)luisteren in het Blauwe Dorp. Documentaire over het maakproces van de fluisterbank (2013).
5. Van Plan-Oost naar de Oosterparkwijk. Interview met Annie Tak over de geschiedenis en het heden van de wijk (2020).

Informatie: Sjoukje van Kuiken, e-mail: van-kuiken@home.nl, facebook.com/sjoukje.vankuiken. De films zijn te vinden op: Filmbank Groningen, adres: <https://www.filmbankgroningen.nl>

Colofon

Werkgroep ONS (Oosterpark Nooit Saai)

Facebook.com/Oosterparknooitsaai

Email: werkgroepens@hotmail.nl

Sjoukje van Kuiken, Jan Meijer,

Ricky Rutgers en Jacqueline Pieters

Deze brochure is gemaakt met subsidie van de Gemeente Groningen

Idee

Herma Linde (Oosterparkrondwandeling),

Piet van Kuiken (Oostersluis)

Teksten

Sjoukje van Kuiken, Jan Meijer, Ricky Rutgers

Foto's en eindredactie

Frans Geubel

Vormgeving

Staal & Duiker Ontwerpers, Haren

Druk

MarneVeenstra bv

Plattegrond en omslag

Copyright Sjoukje van Kuiken

Heruitgave (2012, 2017) 2025

Bekijk ook de 2e, 3e en 4e

Stap voor Stap wandelbrochures

